

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним зверненням громадянина
Скорохода Василя Васильовича щодо офіційного тлумачення
словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься
в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР

м. Київ
11 червня 2014 року
№ 6-рп/2014

Справа № 1-2/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Скорохода Василя Васильовича щодо офіційного тлумачення словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР (далі — Кодекс).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Скорохода В. В.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами

України словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу.

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, які висловили Верховний Суд України, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Міністерство юстиції України, Міністерство соціальної політики України, Пенсійний фонд України, науковці Державної установи «Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова НАМН України», Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Львівського національного університету імені Івана Франка, Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Одеська юридична академія», Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Громадянин Скороход В. В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення словосполучення «пенсіонерів по старості», що міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу, який передбачає віднесення пенсіонерів по старості до переліку осіб, яких не може бути виселено з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, в аспекті питання, чи є пенсіонерами по старості особи, яким відповідно до статті 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–XII зі змінами (далі — Закон № 796) призначена пенсія із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV зі змінами (далі — Закон № 1058).

Автор клопотання, посилаючись на судові рішення, вказує, що в одних випадках суди, застосовуючи положення абзацу шостого статті 125 Кодексу, не визнавали осіб, яким пенсія призначалася із зменшенням пенсійного віку, пенсіонерами по старості і виселяли їх з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, а в інших випадках — відмовляли у задоволенні позовів про виселення таких пенсіонерів з наданих їм у користування службових жилих приміщень, вважаючи їх пенсіонерами по старості.

Неоднозначне застосування судами України словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу, на думку Скорохода В. В., порушує його право на житло, встановлене статтею 47 Основного Закону України.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи порушені в конституційному зверненні питання, виходить з того, що Україну проголошено соціальною, правовою державою, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини визначено головним обов'язком держави.

Згідно зі статтею 47 Конституції України кожен має право на житло; держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду; громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону; ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

Право на житло передбачено в міжнародно-правових актах Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи. У Загальній декларації прав людини 1948 року визначено, що кожна людина має право на житло (пункт 1 статті 25). У Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року держави-учасниці визнали право кожного на достатній життєвий рівень, у тому числі на житло (пункт 1 статті 11).

Зазначене право наведено в пункті 31 частини I та конкретизовано у статті 31 частини II Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року (далі — Хартія), ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» від 14 вересня 2006 року № 137-V. Відповідно до статті 31 частини II Хартії держави зобов'язуються вживати заходів, спрямованих на сприяння доступові до житла належного рівня; встановлювати на житло ціни, доступні для малозабезпечених осіб.

2.1. Право на житло здійснюється громадянами в порядку, визначеному Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України. З метою забезпечення цього права в житловому законодавстві України передбачено надання службових жилих приміщень. Такі приміщення призначаються для заселення громадянами, які у зв'язку з характером їх трудових відносин повинні проживати за місцем роботи або поблизу від нього (частина перша статті 118 Кодексу). У статті 124 Кодексу визначено, що робітники і службовці, що припинили трудові відносини з підприємством, установою, організацією, підлягають виселенню з службового жилого приміщення з усіма особами, які з ними проживають, без надання іншого жилого приміщення. Разом з тим абзацом шостим статті 125 Кодексу встановлено, що без надання іншого жилого приміщення у випадках, зазначених у його статті 124, не може бути виселено, зокрема, пенсіонерів по старості.

У законодавстві СРСР використовувалися поняття «пенсія по старості» та «пенсіонер по старості», системний аналіз яких дає підстави стверджувати, що пенсіонерами по старості вважалися особи, яким призначалася пенсія за віком, у тому числі на пільгових умовах та із зменшенням пенсійного віку.

2.2. В Україні правове регулювання відносин пенсійного забезпечення здійснюється на підставі Основного Закону України, відповідно до якого виключно законами України визначаються форми і види пенсійного забезпечення (пункт 6 частини першої статті 92 Конституції України). Умови та порядок призначення, перерахунок і виплата пенсій встановлюються Законом України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788-XII зі змінами (далі — Закон № 1788), Законом № 1058, Законом № 796 та іншими законами України.

Окремим видом трудової пенсії є пенсія за віком (пункт «а» статті 2 Закону № 1788). За статтею 26, пунктами 3, 7² розділу XV «Прикінцеві положення» Закону № 1058, статтею 55 Закону № 796 умовами призначення пенсії за віком, у тому числі із зменшенням пенсійного віку, є досягнення особою певного віку та наявність необхідного страхового стажу роботи. Згідно з частиною першою статті 55 Закону № 796 особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону № 1058.

Досягнувши передбаченого в законодавстві України пенсійного віку та маючи необхідний страховий стаж роботи, працівники отримують право на пенсію за віком. Реалізуючи це право, вони набувають статусу пенсіонера за віком. Конституційний Суд України виходить з того, що зміна в законодавстві поняття «пенсія по старості» на «пенсія за віком» не може погіршувати правове становище осіб, які потребують соціального захисту, зокрема пенсіонерів, які не підлягають виселенню з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення згідно з абзацом шостим статті 125 Кодексу.

Отже, до пенсіонерів по старості за абзацом шостим статті 125 Кодексу віднесено осіб, яким відповідно до законодавства України призначено пенсію за віком, у тому числі із зменшенням пенсійного віку згідно зі статтею 55 Закону № 796.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

в и р і ш и в :

1. В аспекті конституційного звернення словосполучення «пенсіонерів по старості», що міститься в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР, відповідно до якого пенсіонери по старості не можуть бути виселені з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, необхідно розуміти так, що до пенсіонерів по старості, крім осіб, яким згідно з законодавством України призначено пенсію за віком, віднесено також осіб, що вийшли на пенсію за віком із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV зі змінами, зокрема, на підставі статті 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–XII зі змінами.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

• *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated June 11, 2014 No. 6-рп/2014 in the case upon the constitutional appeal of citizen Vasyl Vasylyovych Skorokhod concerning the official interpretation of the word combination «old-age pensioners», contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR*

Citizen Vasyl Skorokhod applied to the Constitutional Court of Ukraine with a petition to provide official interpretation of the word combination «old-age pensioners» contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR (hereinafter referred to as «the Code»), which envisages attribution of old-age pensioners to the list of persons, who may not be expelled from service dwellings without providing other dwellings, in terms of the question whether old-age pensioners are persons who according to Article 55 of the Law of Ukraine «On Status and Social Protection of Citizens Suffered from Chornobyl Catastrophe» № 796-XII dated February 28, 1991 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 796») are granted a pension with reduction of a retirement age fixed in Article 26 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» № 1058-IV dated July 9, 2003 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 1058»).

The right to dwelling is exercised by citizens in the manner stipulated by the Code, laws and other normative legal acts of Ukraine. In order to ensure this right, the housing legislation of Ukraine provides granting service dwellings. Such dwellings are intended for settlement of citizens, who in view of the nature of their employment relationships have to reside at the place of work or nearby (Article 118.1 of the Code). Article 124 of the Code provides that workers and employees who terminated the employment relationships with the enterprise, institution, organisation, are subject to expulsion from service dwellings with all other persons living with them, without providing other dwellings. At the same time, Article 125.6 of the Code determines that old-age pensioners, in particular, may not be expelled without providing other dwellings in the cases stated in its Article 124.

The legislation of the USSR applied the term «old-age pension» and «old-age pensioner», the system analysis of which gives reasons to state that old-age pensioners were persons who had been granted a retirement pension, including on preferential terms and with reduction of a retirement age.

In Ukraine, the legal regulation of relations of pension provision is implemented on the basis of the Fundamental Law of Ukraine, according to which the forms and types of pension provision shall be determined by laws of Ukraine only (Article 92.1.6 of the Constitution of Ukraine). Conditions and procedure for granting, recalculation and payment of pensions are stipulated by the Law «On Pension Provision» № 1788-XII dated November 5, 1991 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 1788»), the Law № 1058, the Law № 796 and other laws of Ukraine.

Another type of pension is a retirement pension (item «a» of Article 2 of the Law № 1788). According to Article 26, items 3, 72 Chapter XV «Final Provisions» of the Law № 1058, Article 55 of the Law № 796 the terms for granting a retirement pension, including with reduction of the retirement age, shall be attaining by a person of a particular age and availability of the required insurance length of service. According to Article 55.1 of the Law № 796 persons who worked or lived in the areas of radioactive

contamination, are provided with pensions with reduction of the retirement age established by Article 26 of Law № 1058.

Having reached the retirement age and possessing the required insurance length of service, provided in the legislation of Ukraine, employees are entitled to a retirement age. Implementing this right, they acquire the status of a retirement pensioner. The Constitutional Court of Ukraine assumes that the change in legislation of the notion «old-age pension» to «retirement pension» may not impair the legal status of persons who require social protection, including pensioners who are not subject to expulsion from service dwellings without providing other dwellings according to Article 125.6 of the Code.

Therefore, under Article 125.6 of the Code old-age pensioners include persons who in accordance with the legislation of Ukraine were granted a retirement pension, including with reduction of the retirement age pursuant to Article 55 of the Law № 796.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that the aspect of the constitutional appeal the word combination «old-age pensioners», contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR, pursuant to which old-age pensioners may not be expelled from service dwellings without providing other dwellings, should be understood as reading that old-age pensioners, except persons who, under the legislation of Ukraine, were granted a retirement pension, also include persons who retired by the age with reduction of a retirement age, set forth in Article 26 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» № 1058-IV dated July 9, 2003 with amendments, in particular under Article 55 of the Law of Ukraine «On Status and Social Protection of Citizens Suffered from Chornobyl Catastrophe» № 796-XII dated February 28, 1991 with amendments.